

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: nõukogu määrus tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuse suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas”

KOM(2010) 105 lõplik/2 – 2010/0067 (CNS)

(2011/C 44/29)

Üksikraportöör: **Daniel RETUREAU**

19. aprillil 2010 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu määrus tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuse suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas”

KOM(2010) 105 lõplik/2 – 2010/0067 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 16. juunil 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 464. istungjärgul 14.–15. juulil 2010 (14. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 134, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 6.

1. Soovitused

1.1 Kõnealuse ettepaneku õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 81 lõige 3, millega nõukogule antakse õigus võtta vastu piiriülese toimega meetmeid perekonnaõiguse valdkonnas. Ettepanek vastab asutamislepingutes sätestatud välismaise elemendi kriteeriumile.

1.2 Komitee tõstab huviga esile asjaomase määruse ettepaneku kaudu avanevat võimalust rakendada ELi toimimise lepingu III jaotise artiklis 326 ja järgnevates artiklites sätestatud tõhustatud koostöö menetlust⁽¹⁾ valdkonnas, kus see ei ole ei lihtne ega enesestmõistetav, nimelt õiguse valdkonnas. Komitee loodab, et tõhustatud koostöö võimaldab edaspidi ning ka muudes valdkondades ületada seisakuid ja lahkarvamusi valdkondades või küsimustes, milles ei ole teatud hetkel küll üksmeelt, kuid mille suhtes soovib teatav hulk riike oma koostööd edasi arendada.

1.3 Komitee jagab Euroopa Komisjoni seisukohta, et kavandatavas määruses, mis jõustub pärast selle vastuvõtmist määrust taotlenud liikmesriikide poolt, peetakse kinni subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetest. Algatus on kooskõlas põhiõiguste hartaga ning liikmesriikide rahvusvaheliste kohustustega inimõiguste valdkonnas.

1.4 Väljapakutud lahenduste eesmärk on vältida olukorda, kus abikaasad alustavad võidujooksu meelepärasema asjaomases küsimuses pädeva kohtu leidmiseks, ning vastata abikaasade õiguspärasele ootusele pädeva kohtu asukohariigi suhtes. Selleks on riik, kus oli lahuse või abielulahutuse taotluse esita-

mise hetkel abikaasade alaline elukoht. Määruse eelnõust on jäetud välja abielu kehtetuks tunnistamise menetlused. Kõiki muid küsimusi reguleeritakse abieluasju ja vanemlikku vastutust käsitleva ühenduse õigusega.

1.5 Komitee märgib samuti, et määruse ettepanek ei avalda mingit mõju liikmesriikide materiaalõigusele.

1.6 Lõpetuseks toetab komitee ettepanekut, mis aitab kiiremini lahendada kõnealuse koostööga seotud riikide elanike abielulahutuse või lahuse vormistamise menetlusi, aidates seeläbi kaasa isikute ja täitmisele pööratavate kohtuotsuste vabale liikumisele.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1 Abielulahutuse ja lahuse suhtes kohaldatav õigus ei kuulu veel abieluasjades kehtiva ühenduse õiguse juurde. Esimese perekonnaõiguse valdkonnas vastu võetud ühenduse õigusaktiga – nõukogu määrusega (EÜ) nr 1347/2000 – sätestati eeskirjad kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta kohtuasjades, mis käsitlevad abieluasju ja vanemlikku vastutust abikaasade ühiste laste eest abieluõiguslike menetluste kontekstis. See ei sisalda aga kohaldatava õiguse alaseid eeskirju.

2.2 Nõukogu määrusega (EÜ) nr 2201/2003 tunnistati kehtetuks ja asendati alates 1. märtsist 2005 nõukogu määrus (EÜ) nr 1347/2000, ent selle jõustumine ei toonud selles küsimuses kaasa muudatusi.

⁽¹⁾ ELT C 83, 30.3.2010, lk 189.

2.3 Nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/2003 kohaselt on abikaasadel aga õigus valida erinevate kohtualluvuse aluste vahel. Pärast abieluõigusliku menetluse algatamist liikmesriigi kohtus määratakse kohaldatav õigus vastavalt kõnealuse riigi kollisiooninormidele, mille aluseks on erinevad kriteeriumid. Enamik liikmesriike määrab kohaldatava õiguse ühendavate tegurite alusel, selle eesmärgiks on tagada menetlemine kõige lähedasema õiguskorra kohaselt. Teised liikmesriigid kohaldavad abieluõiguslike menetluste korral süstemaatiliselt oma riiklikke õigusakte (*lex fori*, asukohariigi õigus).

2.4 Kuna liikmesriigid ei ole suutnud saavutada viimastel aastatel kokkulepet abielulahutuse ja lahusele puhul kohaldatava õiguse ega vastavate kollisiooninormide suhtes ning probleemile ilmselt lähitulevikus lahendust ei leita, on mitmed liikmesriigid otsustanud püüelda omavahelise tõhustatud koostöö poole ootuses, et selles küsimus saavutatakse lõplik kokkulepe, mis nõuab nõukogu ühehäälselt otsust. Sellest tulenevalt teatas kümme liikmesriiki komisjonile, et nad kavatsevad omavahel sisse seada tõhustatud koostöö abieluasjades kohaldatava õiguse valdkonnas, ja palusid komisjonil esitada nõukogule sellesisulise ettepaneku. 3. märtsil 2010 võttis Kreeka oma taotluse tagasi ⁽²⁾. Samas on mõnel riigil kavas tõhustatud koostööga ühineda. Seni on kõnealuse koostöö vastu huvi tundnud 14 liikmesriiki.

2.5 Olles täheldanud, et koostöökava ei sea kahtluse alla kehtivat ühenduse õigust, koostas komisjon vaadeldava määruse ettepaneku, milles ta ühtlasi märkis, et kümne algse liikmesriigi projekt on edasiminek komisjoni poolt 17. juulil 2006 esitatud algatuse KOM(2006) 399 lõplik (ettepanek muuta määrust (EÜ) nr 2201/2003 seoses kohtualluvusega ning abieluasjades kohaldatavat õigust käsitlevate eeskirjade kehtestamisega) mõistes, mis seisab aga endiselt nõukogu laual ning mida ei ole endiselt vastu võetud. Esitamise ajal koostatud mõjuhindang on endiselt asjakohane ning uus uuring ei ole vajalik.

2.6 Eli toimimise lepingu artikli 329 lõike 1 alusel andsid Euroopa justiitsministrid 4. juunil 2010. aastal kvalifitseeritud häälteenamusega loa seada komisjoni ettepaneku kohaselt teatud riikide vahel sisse tõhustatud koostöö abielulahutuste ja lahusele küsimuses. Euroopa Parlament andis oma nõusoleku paar päeva hiljem (16. juunil 2010). Praegu on jäänud vaid oodata tõhustatud koostööd lubava otsuse ametlikku vastuvõtmist ELi Nõukogu poolt.

2.7 Seoses määrusega tõhustatud koostöö rakendamise kohta kiitsid ministrid heaks üldise lähenemisviisi peamiste elementide puhul ning taotlesid veel otsustamata küsimuste uuesti läbivaat-

tamist. Eli Nõukogu peab ELi toimimise lepingu artikli 81 lõike 3 järgi kiitma kõnealuse määruse heaks ühehäälselt ⁽³⁾.

3. Komitee märkused

3.1 Komitee on juhtinud korduvalt tähelepanu ELi kodanike vajadusele, et nende suhtes teatavas liikmesriigis tehtud lõplikku ja täitmisele pööratavat kohtuotsust tunnustatakse teises liikmesriigis ilma välisriigi kohtuotsuste täidetavaks tunnustamise menetlust läbi viimata.

3.2 Tsiivil- ja täpsemalt abieluasjade teemal on komitee võtnud vastu arvamuse lahutusasju käsitleva roheline raamatu kohta, ⁽⁴⁾ millest on lähtutud ka vaadeldavas määruses eelnõus, mis on endiselt nõukogus blokeeritud. Kõnealuses arvamuses avaldas komitee poolehoidu väljapakutud sätetele kohtuotsuste, kollisiooninormide ja kohtualluvuse vastastikuse tunnustamise kohta.

3.3 Komitee hoiatas komisjoni võimalike vastuolude eest välisriigi, eeskätt ELi mittekuuluva riigi õiguse kohaldamisel ning seoses ühenduse või pädeva riigi avaliku korraga vastuolus olevate sätetega, mida välisriigi õigus võib sisaldada (meeste ja naiste vaheline ebavõrdsus, lapse traditsiooniline jätmine teatavast soost vanema hooldada). Seega on tervitatav, et ettepanek sisaldub avalikku korda puudutav erandiklausel, mis välistab välisriigi selliste õigussätete kohaldamise, mis on näiteks vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga, mis moodustab esmase õiguse osa (aluslepingutega võrdne õigusjõud). Liikmesriigid kohaldavad oma siseriikliku kohtu rahvusvahelist avalikku korda, et kehtestada võimalik erand seda rikkuva kolmanda riigi õiguse suhtes.

3.4 Komitee kiidab veel kord heaks valitud lahenduse määrata pädeva kohtu asukohariik selle alusel, millises riigis oli abikaasade viimane ühine alaline elukoht ⁽⁵⁾. Sellega hoitakse ära olukord, kus abikaasad alustavad võidujooksu küsimuses pädeva kohtu leidmiseks, kui pädeva kohtu määramine toimuks mitme eri kriteeriumi alusel. Ehk võiks mõelda ka kumulatiivsete kriteeriumide alusel selle riigi õiguse kohaldamise peale, milles abielu vormistati. Nõrgemal poolel oleks õigus toetuda just sellele õigusele ja mitte kohustuslikus korras asukohariigi õigusele, nagu näevad ette osa liikmesriikide menetlused. Kohaldatava õiguse võiks valida ka abikaasade ühisel kokkuleppel, eeldusel et esinevad objektiivsed ühendavad tegurid.

⁽²⁾ Tõhustatud koostööd propageerivad riigid on Austria, Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Itaalia, Luksemburg, Läti, Malta, Portugal, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Sloveenia ja Ungari.

⁽³⁾ Artikli 81 lõikes 3 sätestatakse, et perekonnaõiguse piiriülest toimet käsitlevad meetmed sätestab nõukogu seadusandliku erimenetluse kohaselt. Nõukogu teeb ühehäälselt otsuse pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga. Kõnealuses valdkonnas tõhustatud koostööd rakendavad meetmed tuleb vastu võtta kõnealuses sättes kehtestatud eeskirjade kohaselt.

⁽⁴⁾ Vt ELT C 24, 31.1.2006, lk 20.

⁽⁵⁾ Eeldusel, et menetluse algatamise hetkeks on kõnealuses elukohas elatud teatud ajavahemiku vältel (tavaliselt kuu või aasta).

3.5 See tagaks suurema kindluse ja õiguskindluse sageli konfliktsetes valdkonnas, olgu tegemist lahutuse või lahuseluga (mis sageli eelneb lahutusprotsessile). Muude abieluasjade suhtes kehtivad samad eeskirjad, mis on sätestatud määruses (EÜ) nr 2201/2003, mis kehtib kõigis liikmesriikides.

3.6 Komitee seega kiidab vaadeldava määruse eelnõu heaks ja toetab seda ning loodab, et tõhustatud koostöö, mis leiab nüüd

esimest korda kasutust (kuigi see oleks olnud võimalik juba alates Amsterdami lepingu jõustumisest 1999. aastal), muutub nüüd menetluste tavaliseks osaks ning võimaldab liikuda Euroopal edasi valdkondades, mis nõuavad ühehäälsust, kuid mille puhul ei ole seda võimalik niipea saavutada. Nii välditakse võimalikke seisakuid ja viivitusi ühiste õigusaktide või meetmete vastuvõtmisel ning võimaldatakse seda soovivatel riikidel arendada edasi omavahelist koostööd ka ühehäälsuse või kvoorumi puudumise korral.

Brüssel, 14. juuli 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI
